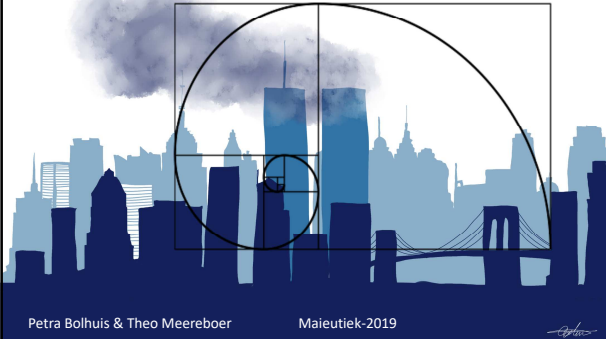

Morele helderheid-5

Wat doen we met onze idealen in een tijd van polarisatie?

Petra Bolhuis & Theo Meereboer

Maieutiek-2019

2-Rede

Disclaimer: wat hieronder staat klopt niet!!

1. Alle echte vragen zijn beantwoordbaar.
2. Alle echte antwoorden zijn kenbaar.
3. Alle antwoorden zijn met elkaar te verenigen.

Daaruit volgt:

4. We moeten zoeken naar één abstracte waarheid die de hele werkelijkheid verklaart en die ons onder alle omstandigheden duidelijk maakt hoe we ons dienen te gedragen. (I.Berlin)

Maieutiek_2019_morele helderheid_5

Verlichting

In vrijwel geen enkele periode in de geschiedenis heeft de filosofie zoveel invloed op de openbare mening en de maatschappelijke ontwikkeling gehad als in het tijdperk van de Verlichting. Daarna leken haar idealen weliswaar in de bloedige terreur van de Franse Revolutie gesmoord te worden. Maar later zou blijken dat de filosofen, met hun beroep op de rede (ook bij de houding jegens tradities; onder het trefwoord 'kritiek') en hun pleidooien voor vrijheid, tolerantie en humaniteit, een even langdurige als diepgaande invloed hebben uitgeoefend.

Wij hebben er tal van fundamentele verworvenheden aan te danken, zoals het verbod op foltering, het einde van de heksenvervolgning, de humane behandeling van geesteszieken, de afschaffing van gruwelijke lijfstraffen zoals radbraken en vierdelen, het einde van de slavernij; de scheiding der machten, zoals neergelegd in de nationale grondwetten (met name de onafhankelijke rechtspraak); het einde van de godsdienstoorlogen; de afschaffing van de censuur en daarmee de vrijheid van meningsuiting. Kortom, na de Verlichting werden de mensenrechten, zoals neergelegd in de Amerikaanse Onafhankelijkheidsverklaring van 1776, en later in de 'Déclaration des droits de l'homme' van de Nationale Vergadering in 1789, en weer later in het Statuut van de Verenigde Naties, stapsgewijze gerealiseerd.

(Storig, 26te druk 2004, blz. 416)

Maieutiek_2019_morele helderheid_5

Moraal en rede bij Kant

We kunnen niet werkelijk kennis hebben over wat Goed, Rechtvaardig of Moreel is.

Wel hebben we daar allemaal een voorstelling van en een neiging toe. Maar deze voorstelling strookt niet altijd met onze eigenliefde.

Ieder van ons moet volgens Kant leven **alsof** geluk en deugd uiteindelijk kunnen samenvallen teneinde een ethische gemeenschap te kunnen vormen. Dat is een autonoom pad, geen leer.

Maieutiek_2019_morele helderheid_5

Categorische imperatief (204)

Categorische imperatieven gelden in **alle omstandigheden**, zijn **onvoorwaardelijk** en **onafhankelijk** van persoonlijke voorkeuren.

Voorbeeld: 'Handel zo dat jij het menszijn, zowel in eigen persoon als in de persoon van ieder ander altijd tegelijk als doel, nooit louter als middel gebruikt.'

Maieutiek_2019_morele helderheid_5

Zekerheid of onzekerheid

De moraliteit van de religie biedt niet meer of minder zekerheid. De Verlichting laat zien dat de menselijke inhoud van de religie voortkomt uit een moraal en niet andersom. (v.b. de Nashville verklaring. Wat neem je letterlijk en wat niet in het heilige boek van jouw religie?)

Het Utilitarisme denkt zekerheid te winnen door een wiskundige, instrumentele moraal,

Kant door vrijheid en autonomie. Deels ook gebaseerd op Rousseau. Het **alsof** speelt hier een doorslag-gevende rol(218)

Maieutiek_2019_morele helderheid_5

3-Eerbied

De bestaande instituties van de religie en de daarmee gepaard gaande godsdienstoorlogen ondermijnden het geloof in God (Voltaire blz. 228) Neiman zegt dat de afstand die genomen wordt van religieuze instituties verward wordt met atheïsme.

Ze pleit voor het herwinnen van de aandacht die ook de Verlichting had voor verwondering en ontzag. Dat noemt ze eerbied. (234)

Maieutiek_2019_morele helderheid_5

Ruimte voor eerbied

Neiman, vanuit haar achtergrond zoekt het in Sabbatsrituelen.(236), maar ook stilte en muziek kan dat tevoorschijn brengen.

Anderen ervaren die eerbied in natuurwetenschappelijke ontdekkingen.

“En aan de waardigheid van die geest wordt geen afbreuk gedaan door hem in verband te brengen met de verbazingwekkende complexiteit en schoonheid die we in levende cellen en weefsels aantreffen. Integendeel, het persoon zijn in verband brengen met biologie is een onuitputtelijke bron van ontzag en eerbied voor alles wat menselijk is.” (Damasio, Het zelf wordt zich bewust, blz. 44)

Maieutiek_2019_morele helderheid_5

Nihilisme

Nietzsche's laatste mensen' geven uitdrukking aan een moderne nachtmerrie: wat overblijft van de Verlichting wanneer de energie van oneerbiedigheid op is.

'We zijn slim en weten alles, dus er zal geen einde komen aan spotternijen. We wisselen argumenten uit maar zijn snel verzoend - maagzweren kunnen beter maar voorkomen worden. "Wij hebben het geluk uitgevonden," zeggen de laatste mensen en geven een knipoog.' (blz. 243)

Er ontstaat in het nihilisme gène voor eerbied en hoop. (244)

Maieutiek_2019_morele helderheid_5

Video

- <http://www.miriamrasch.nl/filosofie/2x-de-categorische-imperatief-van-kant-niet-liegen-en-niet-martelen/>

Maieutiek_2019_morele helderheid_5